

IN DE BRES VOOR HASPENGOUWSE BEKEN

*Wandel, fiets en doe
aan burgerwetenschap*

DAG BEEKFAN!

Als je een kaart van Haspengouw bekijkt, zie je heel wat blauwe lijntjes lopen. Want naast glooiende akkers en uitbundige fruitbloesems, vind je hier beekvalleien waar je nog in alle rust geniet van stukjes 'wilde' natuur.

Omdat die waterlopen zo belangrijk zijn voor planten, dieren en mensen, lanceerde de provincie Limburg de campagne **In de BRES voor water**. De bedoeling is dat burgers mee de waterstanden en waterkwaliteit van de beken in de gaten houden.

Er zijn verschillende **meetpunten** waar iedereen gegevens kan doorgeven. Het provinciebestuur gebruikt deze data om de beken en hun valleien gezonder te maken en ze te wapenen tegen de klimaatverandering.

Spring jij mee **IN DE BRES VOOR WATER?**

In dit boekje vind je **twee wandelingen** en een **fietstocht** die je langs enkele meetpunten voeren. We geven ook heel wat **tips** om al dat moois nog intenser te beleven.

Geniet ervan!

Bert Lambrechts,
gedeputeerde van
Milieu en Natuur

Modder aan je schoenen?

Goed zo! Tegenwoordig kennen we regelmatig lange, droge periodes. Door de klimaatverandering zal dit nog toenemen. Daarom hebben we nood aan zoveel mogelijk natte natuur, zoals beekvalleien, waar het regenwater in de grond kan sijpelen. Zo wordt het grondwater aangevuld. En dat is hard nodig. Natte natuur helpt ook om overvloedige regen op te vangen.

*Lekker
veel modder*

*Droogte
in de vallei*

1. Zin om te meten?	5
Alle meetpunten op een rijtje	6
2. Stappen door de vallei	11
Route 1 Beken spotten in Mettekoven	13
Route 2 Water vinden in Gelinden	17
3. Trappen langs beken	21
4. Leuk voor onderweg	29
Vreemde kronkels	30
Beekbingo	31
Wilgen met lange tenen	34
Zinken of drijven	35
Hoe zuiver is dat water?	36
Zen in de vallei	39
Ga op beeksafari	41

5. Tof voor thuis	45
Maak een dieptemeter	46
Maak je eigen waterzuiveringsstation	46
Methode 1 Waterzuivering in een fles	46
Methode 2 Je eigen mini-vijver	47
Tips voor je waterbeestjesexpeditie	49
Methode 1 Scheppen in de beek	49
Methode 2 Met een onderwaterkijker	50
Methode 3 Op de loer liggen	51
Maak een regenmeter	52
Knutselen met wilgentakken	53
Leg een tegeltuintje aan	54

IN DE BRES VOOR WATER

MEETPUNT
KOR04

Lerebeek

Wetenschappers en vrijwilligers onderzoeken samen de waterstand en de ecologische kwaliteit van Limburgse beken om het beleid rond waterlopen en droogte te ondersteunen.

Doe mee

Noteer de waterstand aan dit meetpunt en help ons.

Scan de QR-code of surf naar www.limburg.be/indebres.

Meer info en andere meetpunten: www.indebresvoorwater.be.

Waarom is de ecologische kwaliteit van beken belangrijk?

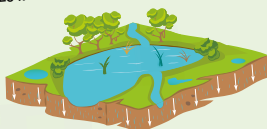
Is het te droog of te nat?
Limburg heeft een structureel watertekort. Toch kampen we soms met lokale overstromingen.

Hoe komt dat?

Water stroomt snel weg door verharding, drainage en rechtgetrokken beken. De bodem droogt uit.

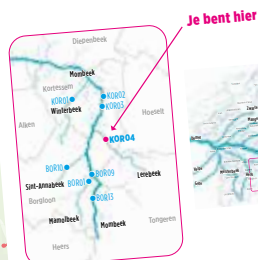
Oplossing: herstel waterRIJKE gronden
Kronkelende beken met moerassen voeren het water traag af en overstromen op plaatsen waar het niet hinderlijk is. Zo kan regenwater traag in de grond trekken.

Stroomgebied Mombeek

De beken in dit stroomgebied zijn zeer waardevol, maar de **ecologische kwaliteit** ervan kan beter. De mens heeft in het verleden beken rechtgetrokken en uitgediept. Dat leidt tot snelle waterafvoer, verdroging, overstromingen en verlies van biodiversiteit. Daarom zetten we in op **beekstructuurherstel** en laten we beken opnieuw kronkelen.

De waterkwaliteit van de Mombeek voldoet nog niet aan de Europese normen. Het water bevat te veel fosfor, stikstof en pesticiden. Fruittelers leggen o.a. **biodiverse perceelsranden** aan om de instroom naar de beek te verminderen.

Je bent hier

Zin om te meten?

Ga naar een van de meetpunten.

Op pagina 6 en 7 vind je een lijst met alle adressen. Je herkent ze ter plekke aan het **infobord**. Op veel meetpunten zie je ook een blauwe meetlat waarop je de waterstand kan aflezen. Dat is de **TAW**, een algemene hoogte-referentie die wetenschappers in heel België gebruiken om het waterniveau in meter weer te geven ten opzichte van het zeeniveau. Dat zeeniveau is dus het nulpunt.

Scan de QR-code op het infobord en geef de antwoorden op de vragen digitaal door. Kan je een bepaalde vraag echt niet beantwoorden? Laat hem dan gerust open. Vul gewoon in wat je wél weet, alle beetjes informatie helpen. De vragen beantwoorden duurt ongeveer 5 minuten.

Alle meetpunten op een rijtje

De wandelingen en fietstocht in dit boekje doen verschillende meetpunten aan. Hieronder vind je een lijst van alle meetpunten in Haspengouw. Je kan ze ook bekijken op www.indebresvoorwater.be. Dit zijn de dichtstbijzijnde adressen, maar meetpunten bevinden zich soms op een plek waar geen huis in de onmiddellijke omgeving ligt. Daarom vind je hieronder, indien nodig, een korte instructie naar het meetpunt. Je herkent de meetpunten aan het infobord.

BORGLOON

- BOR01** Jesserenstraat 127, Borgloon (naast adres)
- BOR04** Gotemstraat 64, Borgloon (rijd tegenover dit adres de Kasseiweg in tot aan de beek)
- BOR05** Broekomstraat 37, Borgloon (naast adres)
- BOR06** Romeinse Kassei 3, Borgloon (naast adres)
- BOR07** Helshovenstraat 18, Borgloon (ga tegenover dit adres, langs de Kapel van Helshoven, het fietspad (Romeinse Kassei) op en volg dit tot aan de Herk)
- BOR09** Broekstraat 2, Borgloon (volg 100 meter verder tot aan de beek)
- BOR10** Konijnenstraat 13, Borgloon (volg 'Weg Gors Opleeuw' langs adres richting Jesseren, volg de straat in zuidelijke richting voorbij een bocht van 90 graden tot aan de beek)
- BOR12** Sassenbroekstraat 8, Borgloon (het meetpunt ligt wat verderop dan het huis, waar de beek een haakse bocht naar links maakt, weg van de straat)
- BOR13** Singelstraat 11, Borgloon (sla tegenover dit adres de zijstraat in, voorbij de vijvers, tot aan de Mombeek)
- BOR14** Nieuwmolen 1, Borgloon (volg de weg richting de beek tot aan het infobord)

GINGELOM

- GIN02** Heilig Hartstraat 67, Gingelom (aan adres)
- GIN05** Haagstraat 12, Gingelom (naast adres)
- GIN09** Borlostraat 12, Gingelom (tegenover adres)
- GIN10** Steenweg 175, Gingelom (tegenover adres)

- GIN11** Naamsestraat 7A, Gingelom (tussen huisnr. 7 en 7A)
- GIN12** Kamerijckstraat 11, Gingelom (naast bio-aspergehoeve Regalys)
- GIN13** Steenweg 296, Gingelom (schuin tegenover adres)
- GIN15** Mielenstraat 2, Gingelom (naast adres)

HEERS

- HEE01** Burgemeesterstraat 13, Heers (volg de Achterstraat langs fruitplantage links tot aan de beek)
- HEE02** Gelindenstraat 19, Heers (naast adres)
- HEE04** Burgemeestersstraat 12, Heers (ga het fietspad tussen huisnrs. 12 en 14 op)
- HEE06** Gelindenstraat 77, Heers (wandel langs het adres het onverharde pad langs de beek op en volg dit tot aan het infobord)
- HEE07** Breedpadstraat 30, Heers (ga de doodlopende straat in tot aan de beek)
- HEE08** Batsheersstraat 71, Heers (ga 100 meter verder tot aan het straatje rechts en volg dit tot aan beek)
- HEE12** Schildstraat 21, Heers (tussen huisnrs. 21 en 23)
- HEE13** Bekstraat 40, Heers (naast adres)
- HEE14** Daalstraat 65, Heers (naast adres)
- HEE15** Bovelingenstraat 52, Heers (naast adres)

KORTESSEM

- KOR01** Klokkehofstraat 21, Kortesseem (schuin tegenover adres)
- KOR02** Bronstraat 34, Kortesseem (volg de doodlopende weg (Molenstraat) naast het adres, tot aan een brugje)
- KOR03** Sint-Lambertusstraat 5c, Kortesseem (loop langs de kerk door tot aan de brug)
- KOR04** Luyssestraat 48, Kortesseem (schuin tegenover adres, zo'n 100 meter verder)

SINT-TRUIDEN

- SIN03** Brustem-dorp 35, Sint-Truiden (naast adres)
- SIN05** Steenkuilstraat 2, Sint-Truiden (naast adres)
- SIN06** Brustem-Dorp 2, Sint-Truiden (tegenover adres)
- SIN07** Singelstraat 3, Sint-Truiden (naast adres)
- SIN09** Maasrode 27, Sint-Truiden (tegenover adres)
- SIN10** Luikersteenweg 578, Sint-Truiden (naast adres)
- SIN12** Straeten 3, Sint-Truiden (loop de weg af tot aan de beek)

WELLEN

- WELO3** Herenstraat 24b, Wellen (naast adres)

2

Wandelroutes

Stappen door de vallei

11

Wandelroute 1

**Beken spotten
in Mettekoven****Praktisch****Vertrek** Mettekovenstraat 1, Heers

Hier vind je horeca en parkeergelegenheid.
Ook halfweg kom je horeca tegen.

Afstand 3 km

Je doet onderweg 2 meetpunten aan.
Deze zijn aangegeven met een infobord.
Liever wat verder wandelen? Dan kan je, wanneer je weer
op het vertrekpunt komt, nog een van de andere lussen van
Greenspot Mettekoven volgen.

*Om alle opdrachtjes in dit boekje goed uit te voeren, kan
het handig zijn om een doorschijnend potje of een leeg
frisdrankflesje mee te nemen om waterstaaltjes te nemen.
Ook een loeppotje en/of schepnetje kunnen leuk zijn. Op
pagina 50 lees je hoe je zelf een schepnetje kan maken.*

Beschrijving route

Voor deze wandeling volg je de blauwe route van Greenspot Mettekoven. Om meetpunt **HEE12** te bereiken, wijk je even voorbij de kerk van de route af om de eerste straat naar links te gaan. Dit is de Schildstraat. Het meetpunt bevindt zich tussen huisnummers 21 en 23. Er staat ook een infobord.

Wandel terug naar de blauwe route. Deze leidt nog een stukje langs de weg, maar al snel duik je de natuur in. Een onverhard pad brengt je via de Herkvallei naar de kerk van Klein-Gelmen. Blijf de blauwe symbooltjes volgen. Net voor het punt waar de route naar rechts gaat, steek je de Herk over. Hier zie je aan de linkerkant van de Daalstraat, naast huisnummer 65, het infobord van het tweede meetpunt **HEE14**.

De route loopt verder door de Herkvallei en langs velden en boomgaarden, terug naar het vertrekpunt.

Meetpunten onderweg

Scan de QR-code op het infobord en geef de gegevens digitaal door. Je vindt de vragenlijst ook op www.indebresvoorwater.be.

MEETPUNT **HEE12**

Schildstraat 21, Heers

Het bord staat naast het adres, een beetje achterin, langs de beek. Je ziet het bord duidelijk staan vanop de Schildstraat, aan je rechterkant.

MEETPUNT **HEE14**

Daalstraat 65, Heers

Het meetpunt bevindt zich vlak langs de weg, naast nr. 65, aan de linkerkant.

Beken spotten in Mettekoven

Leuk voor onderweg

1	Vreemde kronkels	pag 30
2	Beekbingo	pag 31
3	Wilgen met lange tenen	pag 34
4	Zinken of drijven	pag 35
5	Hoe zuiver is dat water?	pag 36
6	Zen in de vallei	pag 39
7	Ga op beeksafari	pag 41

HEE06 MEETPUNT

Wandelroute 2

Water vinden in Gelinden

Praktisch

Vertrek Schoolstraat, tegenover de kerk van Mechelen-Bovelingen

Hier vind je horeca en parkeergelegenheid, onderweg kom je geen horeca tegen.

Afstand 3,5 km

Je doet onderweg 2 meetpunten aan.
Liever een langere tocht? Dan kan je een extra lus maken door aan te sluiten op de oranje wandeling (5,1 km) van Verborgen Moois Overbroek-Egoen.

Om alle opdrachten in dit boekje goed uit te voeren, kan het handig zijn om een doorschijnend potje of een leeg frisdrankflesje mee te nemen om waterstaaltjes te nemen. Ook een loeppotje en/of schepnetje kunnen leuk zijn. Op pagina 50 lees je hoe je zelf een schepnetje kan maken.

Beschrijving route

Wandel langs de kerk de Darisstraat in. Aan het einde van deze straat ga je naar rechts, de Gelindenstraat in. Volg de Gelindenstraat tot aan nummer 19, een boerderij. Hier vind je meetpunt **HEE02**.

Vanaf hier volg je de blauwe wandeling over een onverhard pad langs de Fonteinbeek. Wanneer je over een houten bruggetje wandelt, splitst de blauwe route. Volg het blauwe pijltje naar rechts. Je steekt de Herk dus niet over.

Blijf de blauwe route volgen tot je weer aan de beek (opnieuw de Herk) komt, die je wat verderop via een brug oversteekt. Eens je bent overgestoken, volg je niet langer de blauwe route, maar ga je naar rechts, langs de beek op.

Blijf de Herk volgen tot voorbij de sportvelden en zo weer naar de Gelindenstraat. Voor je de straat bereikt, passeer je meetpunt **HEE06**. Ga naar links, terug naar het startpunt aan de kerk.

Meetpunten onderweg

Scan de QR-code op het infobord en geef de gegevens digitaal door. Je vindt de vragenlijst ook op www.indebresvoorwater.be.

MEETPUNT **HEE02**

Gelindenstraat 19, Heers

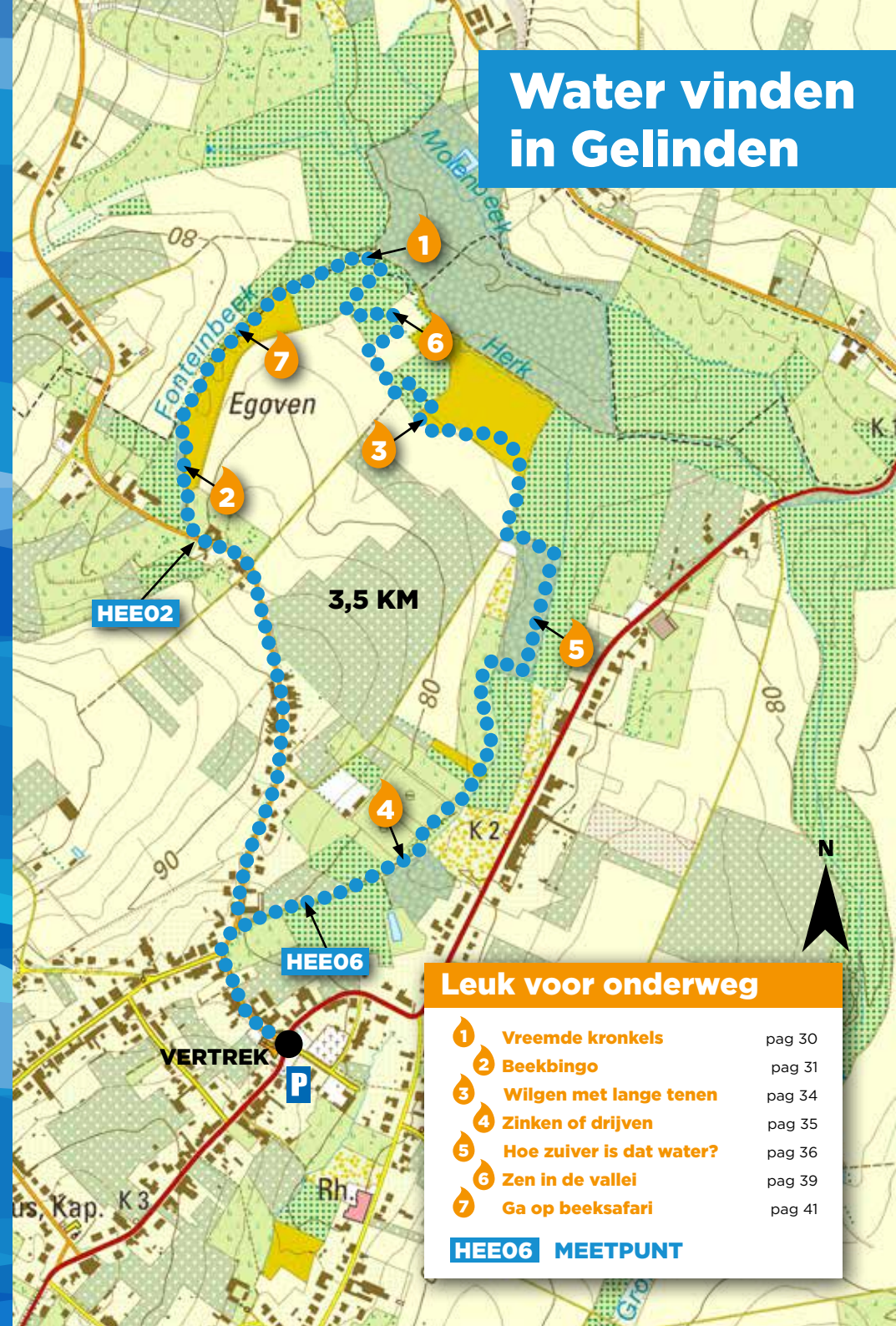
Het bord is zichtbaar vanop de weg.

MEETPUNT **HEE06**

Gelindenstraat 77, Heers

Dit is het dichtstbijzijnde adres, maar het meetpunt ligt een stukje van de weg af, langs het wandelpad. Je komt er vanzelf voorbij als je de route volgt.

Water vinden in Gelinden

Leuk voor onderweg

1	Vreemde kronkels	pag 30
2	Beekbingo	pag 31
3	Wilgen met lange tenen	pag 34
4	Zinken of drijven	pag 35
5	Hoe zuiver is dat water?	pag 36
6	Zen in de vallei	pag 39
7	Ga op beeksafari	pag 41

HEE06 MEETPUNT

3

Fietsroute

Trappen langs beken

21

Fietsroute

Trappen langs beken

Praktisch

Vertrek Graethempoort 6, Borgloon

Parkeren kan op meerdere plekken in de buurt, o.a. op de gratis stadsparking Nieuwland. Van aan die parking kan je de bordjes 'fietsroutenetwerk' volgen tot aan het startpunt.

Je volgt de bekende, blauwe bordjes van het fietsroutenetwerk langs fietsknooppunten **154-151-161-163-164-167-168-169-161-162-153-152-154**. Natuurlijk kan je ook altijd op een andere plek op de route inhaken.

! *Om opdracht 5 (hoe zuiver is dat water?) volledig uit te voeren, kan het handig zijn om een doorschijnend potje of een leeg frisdrankflesje mee te nemen om waterstaaltjes te nemen.*

Afstand 28,5 km

Aan het startpunt en onderweg vind je heel wat horecazaken. Je komt langs 5 meetpunten. Vind je dat te veel? Dan kan je ervoor kiezen om slechts op enkele punten je waarnemingen door te geven. We geven ook wat suggesties voor doe-opdrachtjes aan de meetpunten (zie kaartje).

Je fietst door een landelijke, glooiende streek. Daar komt wel wat klimwerk bij kijken. Ideaal voor de wat sportievere fietser of om met de elektrofiets te doen, minder geschikt voor kinderen. Na elke klim word je beloond met prachtige vergezichten!

Meetpunten onderweg

Scan de QR-code op het infobord en geef de gegevens digitaal door. Je vindt de vragenlijst ook op www.indebresvoorwater.be.

MEETPUNT BOR06

Romeinse Kassei 3, Borgloon, tussen fietsknooppunten 151 en 161

Het bord bevindt zich aan de linkerkant van de weg op de plek waar je de beek oversteekt.

MEETPUNT HEE14

Daalstraat 65, Heers, tussen fietsknooppunten 161 en 163

Het meetpunt bevindt zich vlak langs de weg, naast nr. 65, aan je rechterkant.

MEETPUNT **SIN03**

Brustem-Dorp 35, Sint-Truiden, tussen fietsknooppunten 167 en 168

Het bord is zichtbaar vanop de weg, maar je moet goed opletten. Wanneer je aan een klein grasplantsoen met enkele bomen komt (op de hoek met de straat Kapelhof), zie je het bord links staan, een beetje achterin.

MEETPUNT **BOR07**

Helshovenstraat 18, Borgloon, tussen fietsknooppunten 161 en 169

Helshovenstraat is het dichtstbijzijnde adres, maar daar ligt het meetpunt zelf niet. Je steekt de weg over, langs de Kapel van Helshoven en volgt gewoon de blauwe bordjes van het fietsrouten netwerk. Een eindje verderop steek je de Herk over en daar zie je, vlak langs het fietspad, het bord van het meetpunt staan.

MEETPUNT **BOR04**

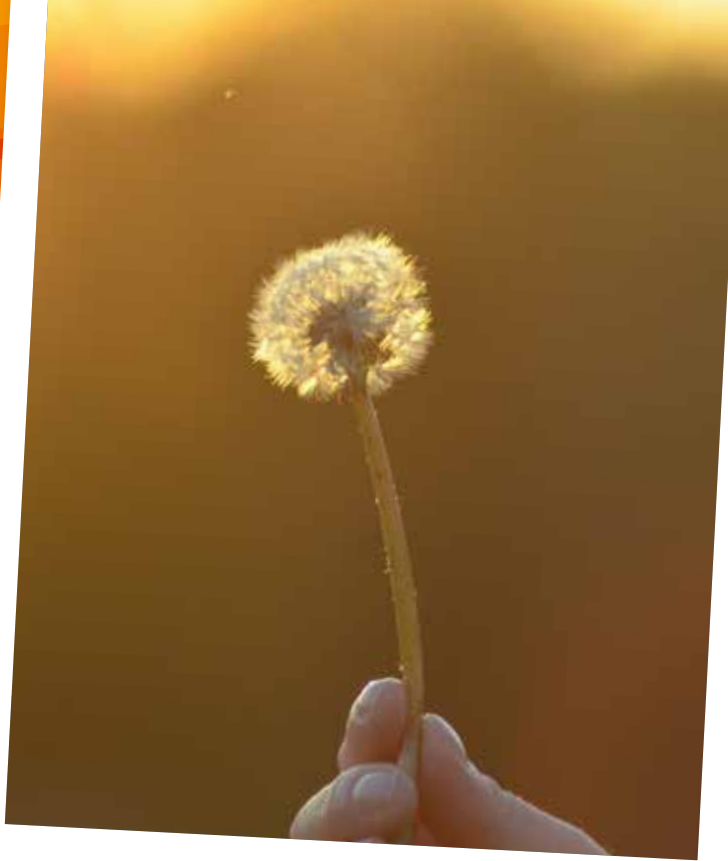
Gotemstraat 64, Borgloon, tussen fietsknooppunten 161 en 162

Het bord staat vlak langs het fietspad, aan je linkerkant, een eindje voor het adres. Je komt het vanzelf tegen als je het fietsrouten netwerk volgt.

Leuk voor onderweg

Beleef de Haspengouwse beken en hun valleien nog intenser. Op de kaartjes van de routes geven we suggesties voor plekken waar je deze dingen kan doen.

1 Vreemde kronkels

Heerlijk toch, zo'n beek die vrolijk door het landschap meandert? Als je op zo'n slingerpad langs een waterloop kuiert, schuilt er een verrassing om elke hoek en heb je het gevoel dat je eindeloos door de natuur kan dwalen.

Maar die kronkels hebben ook hun nut. In de 20ste eeuw trok men veel beken recht, waardoor de valleien uitdroogden en de waterlopen stroomafwaarts voor waterrellende zorgden.

Nu herstelt men deze natuurlijke bochten in hun oude glorie. Wanneer de beken kronkelen, leeft de natte natuur op. Daar profiteren heel wat planten en dieren van én zo kan er meer water in de grond sijpelen. Check!

Deel jouw vreemde kronkels

Wring jij je ook weleens in gekke bochten? Maak dan een foto aan een Haspengouwse meander, waarbij je een gekke pose aanneemt. Deel je kiekje op sociale media met de hashtag **#vreemdekronkels**.

Meanders zijn te gek omdat

- veel waterzuiverende planten zich er kunnen vestigen.
- ze schuilplekjes bieden aan waterdieren.
- ze het water vertragen. Hierdoor kan er meer water in de bodem sijpelen. Op sommige plekken kan de beek zelfs overstromen, wat heel goed is voor de natuur.
- ze mooi zijn en je er gekke selfies kan nemen.

2 Beekbingo

Op de volgende 2 pagina's vind je 16 planten die zich goed thuis voelen in Haspengouwse beekvalleien.

Hoeveel van deze planten kan jij spotten?

Op de wandel- en fietsroutekaartjes staan de plekken met grote kans om deze planten te ontdekken aangeduid, maar hou ook elders je ogen goed open tijdens je ontdekkingstochten in de Haspengouwse valleinatuur.

Groot hoefblad

Grote lisdodde

Haagwinde

Gewone smeerwortel

Riet

Aronskelk

Grote brandnetel

Boerenwormkruid

Witte dovenetel

Moerasspirea

Hondsdrif

Vogelwikke

Distel

Moesdistel

Koninginnenkruid

Peen

3 Wilgen met lange tenen

Je ziet hier heel wat wilgen. Mensen knotten deze bomen van oudsher om de twijgen (tenen) te gebruiken in vlechtwerk. De bast bevat trouwens grote hoeveelheden salicine, het hoofdbestanddeel van aspirine.

De wilg is een van de eerste bomen die bloeien. Als je op een prille lentedag onder een bloeiende wilg staat, hoor je heel wat hommels en bijen zoemen.

Neem gerust een paar dunne, afgevalen wilgentakken mee naar huis. Op pagina 53 vind je een leuke knutsel tip. Trek geen takken van bomen, maar kies twijgen die op de grond liggen.

4 Zinken of drijven

Verzamel enkele natuurlijke objecten (geen afval!), zoals bladeren, bloemen, eikels, twijgjes (geen grotere takken, die kunnen voor opstopping zorgen), veertjes en besjes.

Gooi nu om beurten iets in het water. Voor je dit doet, zeg je 'zinken' of 'drijven'. Als je het goed hebt, krijg je een punt (trek per punt een verticaal streepje).

Naam: **Punten:**

Naam: **Punten:**

Naam: **Punten:**

Naam: **Punten:**

5 Hoe zuiver is dat water?

Om écht heel goed te weten hoe zuiver water is, moet het uitvoerig getest worden in een labo.

Maar je kan natuurlijk wel een beetje inschatten hoe het met de waterkwaliteit in een beek gesteld is.

Zie je de bodem?

- a. Je ziet de bodem heel duidelijk = **2 punten**
- b. Je ziet de bodem nauwelijks = **1 punt**
- c. Bodem is niet zichtbaar = **0 punten**

Zie je duidelijke sporen van vervuiling in het water? Denk aan: heel veel kroos, veel algen, afval, olie, schuim, dode vissen, ...

- a. Nee = **1 punt**
- b. Ja = **0 punten**

Hoe gevarieerd is de watervegetatie? Kortom, hoeveel plantensoorten zie je in de beek groeien?

- a. Meer dan drie soorten = **3 punten**
- b. 2 à 3 soorten = **1 punt**
- c. Slechts één soort = **0 punten**

Vul een doorzichtig potje met wat beekwater. Neem het mee naar huis voor je onderzoek of doe dit ter plaatse. Schud het potje goed en laat minstens 3 minuten staan.

Hoe ruikt het water?

- a. Het is geurloos = **2 punten**
- b. Het ruikt een beetje, maar niet naar rotte eieren = **1 punt**
- c. Een duidelijke geur van rotte eieren = **0 punten**

Ligt er slib (bezinksel) op de bodem van je potje?

- a. Nauwelijks tot geen = **2 punten**
- b. Een klein beetje = **1 punt**
- c. Veel = **0 punten**

Het resultaat

Tel de punten op. Hoe meer punten, hoe zuiverder je water. Als je 10 punten hebt, is het water heel zuiver, heb je 0 punten, dan heb je met vuil water te maken.

Neem gerust een staaltje water mee naar huis, dan kan je het thuis zelf zuiveren (zie pagina 46) en deze test voor en na de zuivering doen.

Niet van drinken!

Opgelet: zelfs beekwater dat 'heel zuiver' is, is geen drinkwater. Er kunnen bijvoorbeeld allerlei bacteriën inzitten waarvan je erg ziek kan worden. Ons kraantjeswater wordt gezuiverd in een waterzuiveringsstation. Het moet getest worden op heel wat dingen, zoals ziekmakende bacteriën, nitraten, chloor, fluor, de ph-waarde (zuurtegraad), de hardheid, ...

Waarom ruimt niemand dat hout op?

Tegenwoordig zie je vaak dood hout in de natuur. Ook in beken zie je weleens takken of zelfs boomstammen liggen. Nee, natuurbeheerders zijn niet lui. Dat hout vormt de perfecte schuilplek voor heel wat dieren en een kraamkamer voor vissen en andere waterdiertjes. Bovendien vertraagt het hout de stroomsnelheid van de beken. En dat zorgt voor nog meer leven in de brouwerij.

6 Zen in de vallei

Je geniet meer als je de natuur met al je **zintuigen** beleeft.

Blijf even stilstaan of stap van je fiets.

Wat zie je?

Kijk ook eens naar de lucht, de grond en het water van de beek.

Wat hoor je?

Fluitende vogels, zoemende insecten, ritselende bladeren?

Wat ruik je?

Modder, de beek of bepaalde planten of bloemen?

Wat voel je?

De warmte, de kou, regen of zon? Leg je hand eens op de schors van een boom. Hem knuffelen mag ook. Hoe voelt dat?

Een zee van populieren

Geen Haspengouwse beekvallei of je vindt er wel populieren. *Populus*, de wetenschappelijke benaming, komt van het Griekse woord *paipolos*, wat 'trillen' betekent. De bladeren zitten zo los aan de steel, dat ze bij het minste zuchtje wind ritselen.

De Romeinen, die al massaal populieren aanplantten, hoorden er het geroezemoes van een stad in.

7 Ga op beeksafari

Kijk eens goed naar het wateroppervlak.

Kan je hier waterdierpjes spotten? Op pagina 49 vind je tips om het waterleven te bestuderen. Een **schepnetje** en/of **loepnetje** kunnen hierbij handig zijn! Op pagina 50 vind je tips om zelf een schepnetje te maken.

Snorkelende waterinsecten

Waterinsecten kunnen een tijdje onder water blijven. Veel insectenlarven hebben kieuwen waarmee ze zuurstof uit het water halen. Sommige grotere waterinsecten, zoals het schrijvertje (een blinkende waterkever), nemen luchtballen mee onder water. Hun persoonlijke duikfles! Andere soorten, zoals de waterschorpioen en de **staafwants**, hebben een adembuisje op de achterkant van hun lijf. Ze zwemmen dan net onder het oppervlak en ademen via die buis, als een volleerd snorkelaar.

5

**Tof
voor
thuis**

45

Maak een dieptemeter

Knoop een steen aan het einde van een touw. Laat dit touw langzaam in een beek zakken, tot je steen de bodem raakt. Haal het touw naar boven en meet de lengte van het natte stuk. Zo diep is de beek!

Maak je eigen waterzuiveringsstation

Methode 1 Waterzuivering in een fles

Neem wat water mee uit een beek. Snijd de onderkant van een plastic fles en haal de dop eraf. Draai de fles ondersteboven. Stop watjes in de flessenhals. Giet daarop eerst een laag fijn zand, dan een laag grof zand en tot slot wat keien.

Als je er nu bovenaan vuil water ingiet, komt er – na even wachten – onderaan zuiver water uit. Probeer maar! Maar niet van drinken, want in het water zitten allerlei bacteriën waar je ziek van kan worden. Ons drinkwater wordt nog verder bewerkt in een waterzuiveringsstation voor het echt drinkbaar is.

Methode 2 Je eigen mini-vijver

Je hoeft geen grote tuin te hebben om een vijver te maken. Het kan zelfs op het terras.

- Neem een waterdichte bak, schaal of bloempot. Bijna alles kan dienen en je kiest zelf hoe groot of klein je je vijver maakt.
- Doe grind, vijversubstraat of lavakorrels op de bodem. Creëer hiermee wat hoogteverschillen.
- Zet de bak in je tuin of op je terras en wacht tot hij volloopt met regenwater. Regenton? Dan kan je daar water uit nemen. Zet je vijver meteen op de juiste plek, want zo'n volle bak is moeilijk te verplaatsen.

- Zet je minivijver bij voorkeur in de halfschaduw, want in de volle zon wordt het water te warm en dan krijg je algen. Toch algen? Die kan je gewoon uit het water scheppen.
- Zet wat planten in je vijver. Je kan deze in een mandje of potje doen, met op de bodem wat vijversubstraat of vijveraarde. Zet ze met pot en al op de bodem van je minivijver. Dan kunnen de planten niet gaan woekeren en kan je ze er makkelijk uitnemen en weer terugplaatsen. Je kiest best voor minstens één zuurstofplant (bv. aarvederkruid of waterranonkel), minstens één moerasplant (bv. dotterbloem, moerasvergeet-mij-niet of kalmoes) en minstens één drijfplant (bv. kikkerbeet, dwergwaterlelie of waterhyacint).

- Elk voorjaar kan je de vijver schoonmaken: neem de planten eruit, was het grind, laat je vijver opnieuw vollopen met regenwater en zet je planten terug.
- Doe geen vissen in je minivijvertje, want die eten libellenlarven en andere insecten én ze hebben meer ruimte nodig dan zo'n kleine bak.

Opgelet: ook dit zuivere water in je vijvertje is geen drinkwater voor de mens, al zullen er wel dieren aan je vijvertje komen drinken. Met een beetje geluk trek je ook vogels aan die zich komen wassen.

Een minivijver trekt bezoekers aan!

Tips voor je waterbeestjesexpeditie

Als je vanop een afstandje naar de beek kijkt, lijkt er misschien niet veel gaande. Nochtans krioelt zelfs de kleinste sloot van het leven. Op en onder water vind je de gekste creaturen. Ga je mee op onderwaterexpeditie?

Methode 1 Scheppen in de beek

Vul een emmer of plastic bak met wat slootwater. Ga nu met een schepnet door het water. Doe dat aan de oppervlakte, maar schep zeker ook eens wat dieper. De meeste beestjes vind je in ondiep water tussen oeverplanten en in de modder op de bodem of aan de kant.

Schud je netje uit in je emmer of bak. Er bestaan (online) zoekkaarten waarmee je zo ontdekt om welke soorten het gaat. Wil je de beestjes nog beter bestuderen? Schep ze dan een voor een uit de emmer met een loepstootje. Giet de emmer (met alle beestjes) na afloop van je onderzoek weer uit in de beek.

Maak zelf je schepnetje

Neem een lange tak of stok. Met een stuk ijzerdraad maak je een ring, bvb. door hem rond een bloempot te buigen. Knip één been van een panty, en knip hier de onderkant af. Haal de kous door de ring en vouw het bovenste stuk over de ring, zodat je een trechter krijgt. Je kan eventueel naald en draad gebruiken om de kous rond de ring te naaien, zodat je netje zeker niet loskomt. Knoop de onderste eindjes van de kous aan elkaar en je netje is klaar.

Methode 2 Met een onderwaterkijker

Wil je graag onder water kijken? Dat kan, met een onderwaterkijker. Snijd de onder- en bovenkant van een plastic fles. Maak met een elastiekje een plastic, doorschijnend zakje vast aan de onderkant van de fles. Steek de onderkant van de kijker onder water en kijk er langs boven in. Zo gaat de geheimzinnige onderwaterwereld voor je open!

Methode 3 Op de loer liggen

Geen schepnet, emmer of onderwaterkijker bij de hand? Je kan al redelijk wat waterbeestjes zien als je gewoon op de oever gaat zitten (of liggen) en heel goed kijkt.

Zo zie je libellen en waterjuffers vliegen, de **schaatsenrijder** over het wateroppervlakte glijden, het bootsmannetje op zijn rug zwemmen en nog veel meer!

Maak een regenmeter

Snijd met een mesje de hals van een doorzichtige, plastic fles. Stop er wat kiezelsteentjes in. Zo waait je fles niet om. Giet daar een klein laagje water op, tot net boven de steentjes. Teken een streepje met daarlangs het cijfer 0 op de hoogte tot waar het water komt. Met behulp van een meetlatje kan je nu de andere streepjes op je regenmeter tekenen, telkens één centimeter hoger.

Zet je fles ergens in de tuin en ga na een regenbui kijken hoeveel centimeter water er in staat. Je kan elke week je fles leegmaken tot aan het nulpunt en in een dagboekje bijhouden hoeveel regen er die week is gevallen. Kap je water weg tussen de planten of gebruik het om je minivijver (zie pagina 47) te vullen. Zo gaat er geen water verloren.

Dankzij je regenmeter weet je altijd of het veel geregend heeft of het net een droge periode is. Ga regelmatig eens kijken in de dichtstbijzijnde beekvallei, dan zie je vanzelf wat al die regen of droogte met de vallei doet.

Knutselen met wilgentakken

Verzamel wat jonge, buigzame wilgentwijgen die je op de grond vindt. Maak hier de eerste letter van je naam van door de takken te buigen of ze aan elkaar vast te maken met touwtjes. Je kan je kunstwerk versieren met veertjes, bladeren, bloemen of andere dingen die je in de beekvallei vindt.

Leg een tegeltuintje aan

Droogte heeft niet enkel te maken met hoeveel regen er valt. Ook verharding is een boesdoener. Denk maar aan straten, tegels en kiezel. Op die plekken kan er geen water in de grond sijpelen.

Hoe minder verharding, hoe beter

Verwijder eens enkele tegels uit je terras of oprit. Je kan de tegels (en de eventuele cementfundering) gewoon verwijderen en de grond eronder losmaken met een schepje, of je kan wat potgrond toevoegen. Je kan wachten tot er spontaan planten uitkomen in je tegeltuintje, of je kan zelf iets zaaien of planten. Je kan wat zaadjes van planten uit je eigen tuin of uit de natuur nemen. Bedek ze met een dun laagje grond en laat de natuur haar werk doen.

Geen oprit of terras?

Dan is een **stoeptuin** misschien een leuk idee! Neem altijd eerst contact op met de gemeentelijke groendienst, die je kunnen vertellen wat de regels in jouw woonplaats zijn. Als het mag, komen arbeiders enkele stoeptegels voor je deur wegnemen en kan je van start.

! *Je kan een (foto)dagboekje bijhouden van wat er in je tuintje gebeurt. Wat groeit er? Welke dieren komen op bezoek?*

IN DE BRES VOOR WATER

Over dit project

In de BRES voor water is een burgerwetenschapsproject van de provincie Limburg, het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, de Vlaamse Milieumaatschappij & het Bekkensecretariaat Demerbekken en UHasselt/I-BioStat. Samen brengen ze de ecologische kwaliteit van beken in kaart. Zo kunnen ze de nodige maatregelen nemen om de Haspengouwse beken gezond en weerbaar te maken.

Meer weten?

Op **www.indebresvoorwater.be** lees je alles over dit project. Je kan er ook informatieve filmpjes bekijken.

Colofon

Dit is een uitgave van de Provincie Limburg (Provinciaal Natuurcentrum en Directie Omgeving Waterbeheer), in samenwerking met haar projectpartners UHasselt/I-BioStat, Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren (RLHV), Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en Bekkensecretariaat Demerbekken.

Deze brochure kwam mee tot stand in het kader van het integraal project Herk & Mombeek, een initiatief rond integraal waterbeleid van het Demerbekken en Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren.

Verantwoordelijke uitgever Jan Mampaey

Redactie Leen Raats (www.teksttype.be)

Vormgeving Luc Schreurs (Blikvoer)

Foto's Jo Cuenen, Toerisme Borgloon, Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, Informatie & Communicatie (provincie Limburg), Kristien Wintolders, freenatureimages.eu, Luc Schreurs

Fietskaart Elke Feusels

Drukkerij Chapo, Hasselt

Wettelijk Depot D/2021/5.857/21

PROVINCIAAL
NATUUR-
CENTRUM

VLAAMSE
MILIEUMAATSCHAPPIJ

HERK & MOMBEEK
HASPENGOUW

Fan van de Haspengouwse beken?

Ontdek in dit boekje waar je ze te voet
en met de fiets kan beleven, en hoe
jij kan helpen om de waterstanden en
waterkwaliteit mee in kaart te brengen.

Met leuke doedingen voor jong en oud,
voor onderweg en thuis.

IN DE BRES
VOOR WATER